

Executive Summary

There are currently four countries that signed the Free Trade Agreement (FTA) with Thailand, namely Bahrain, China, India and Australia. Japan and USA are another two countries which are in the process of negotiations with the Thai government. However, as both Japan and USA are Thailand's two largest trading partners, it is necessary to examine clearly the implications and the impacts of signing the agreement. Thus, the Office of Small and Medium Enterprises Promotion commissions this research project to access the impacts of the FTA arrangement between Thailand and USA on indigenous small and medium enterprises. The study focuses on opportunities and threats that SMEs will face upon signing the agreement in the following eight main topics; Tariff, Non-tariff measures, Rules of origins, Intellectual property rights protection, Cross-border trade in services, Investment, Professional service and Competition policy. The aiming of the study is to make the small and medium enterprises in Thailand realize the impacts that may be arisen from the FTA.

1. Tariff

The US has long been a major trading partner of Thailand. The export value from Thailand to the US amounted to \$13.6 billion in 2003, constituting about 17 percent of the total Thai export. Top twenty exported items from Thailand to the US include computers and computer parts, jewelries, TV and radio receivers, telephone receivers and telephone parts, frozen shrimps, electric circuits, processed seafood, rubber gloves, sweaters, furniture and prepared fish.

The overall import tariff rates of the US are quite low, with an average of 3.4 percent. However, some products such as sport shoes, children clothes and other textile products are subject to high tariff rates of over 30 percent. In addition, the US has classified nearly 300 products as 'sensitive' under the bilateral FTAs with Australia, Chile and Singapore. These include agricultural and food products, e.g., sugar, butter and other dairy products, peanuts, canned tuna, canned seafood and canned fruit. Certain manufacturing products, including textile and garments, sport shoes, ceramic and porcelain, silverware, light trucks and watches, are also classified as sensitive.

The study compares the modalities of tariff reduction that are used by Thailand and the US in previous FTAs with their trading partners. In past FTAs with Chile and Singapore, the US adopted a staging category approach that groups all products into 7-8 categories. Tariffs of products in the same category will be reduced to zero percent in the same time period. The timeframe for reduction of tariffs in the sensitive product category usually requires about 10-12 years. Thailand adopted a similar approach in its former FTAs by dividing its products into three groups: tariff-free, normal-track and sensitive list products. Tariffs of products in the normal-track and sensitive lists are reduced to zero percent within 5 and 6-20 years, respectively.

Export products from Thailand that are expected to enjoy the reduction of US tariffs include processed food, prepared fish, vegetables, fruits, sport shoes, children

clothes, suits and other textile products, rubber or plastic shoes, furniture, and light truck.

On the other hand, certain Thai products are likely to experience greater competition from the US products. These include products that are currently imposed high import tariff rates, e.g., beef, fruits and vegetables, beverages, dairy products, sugar, tobacco, household textiles, pesticides, air conditioners and refrigerators.

Thai negotiators should press hard for an elimination of the tariffs imposed by the US in the products that Thai firms have competitiveness. This includes textiles and garments, footwear, furniture, agricultural and food products. To gain full benefits from the FTA, it is also necessary to reduce the barriers imposed by non-tariff measures (see the section on NTMs).

At the same time, the Thailand should reduce its own tariffs and aim at having a uniform and rationalized tariff structure. This will increase welfare of the country by reducing costs faced by Thai consumers and downstream industries. Tariff reduction, however, is likely to negatively affect local producers. To facilitate the adjustment process of the affected producers, the Office of SMEs Promotion and other related government agencies should

- provide training to labors and financial assistances to SMEs that are negatively affected by import competition.
- promote the adoption of new technologies in the manufacturing process, management, purchasing and distribution.

2. Non-tariff measures

Even though tariffs are completely eliminated, non-tariff measures (NTM) can still impose negative effects on the market access of many products. Examples of the NTMs include contingency protection (e.g., safeguards, antidumping and countervailing measures), technical measures (including sanitary and phytosanitary measures), subsidies and rules of origins.

Although the WTO has established rules to discipline the application of NTMs, such measures are still applied arbitrarily to protect domestic industries in many countries. Most NTMs, with an exception of subsidies, have similar impacts to that of tariffs: they increase costs of imported goods. Early works on estimating 'tariff equivalence' of NTMs show that the protection levels imposed by NTMs in many countries are alarmingly high. For example, it is estimated that the tariff equivalent rate of NTMs in the steel industry is 284 percent in the US.

Both Thailand and the US make extensive uses of sanitary and phytosanitary measures to agricultural and food products. Previous studies found that 78.5 and 61.9 percent of agricultural and food products are subject to such measures in Thailand and the US, respectively. For Thailand, Thai processed chicken is often denied market access by the US's sanitary standards. The US also applies other technical measures to a number of Thai manufacturing products, including electrical and electronic appliances and medical equipment.

The US has also long imposed antidumping and countervailing duties against imported products while Thailand has just recently begun to apply such measures. In

particular, certain Thai products such as steel, furfuryl alcohol, frozen shrimps, canned pineapples, are affected by the US's application of antidumping and countervailing duties. In such cases, Thai exporters complained that the measures were applied arbitrarily and the resulted damages were generally high.

Thai negotiators should:

- Propose to establish bilateral panels between Thailand and the US to settle disputes related to NTMs. The objective of these panels is to reduce unilateral action of importing country that will hamper cross-border trades.
- Seek to clarify the definitions of 'like or directly competing products', an issue that often becomes contentious in the trial of antidumping and safeguards cases.
- Negotiate for greater transparency and rule-based in the application of NTMs.

To obtain maximal market access for Thai producers, the Office of SMEs Promotion and other related government agencies should also:

- set up a public-private joint committee to monitor new NTMs of major trading partners
- disseminate the information on NTMs of major trading partners to Thai exporters, with a special attention paid to SMEs
- invest in technical infrastructures such as test laboratories to upgrade technical standards of the country
- set up an information center to provide recommendations to Thai exporters that are subject to trade disputes with major trading partners, especially the US.

3. Rules of origins

Rules of origins (ROOs) are needed to prevent trade deflection arising from preferential treatments in market access. Such rules should be designed to facilitate free flow of trade rather than to protect local industries. Poorly designed ROOs can be costly to comply and administer. In addition, they can distort sourcing and investment decisions of firms, hinder the exploitation of economy of scale, increase the complexity of trade and reduce an incentive to make use of FTAs.

We have review literatures on ROOs. We found that most ROOs are based on a combination of the following principles: wholly obtained (WO), substantial transformation (ST) and/or specific manufacturing process (SMP). Substantial transformation is usually determined by either changes in tariff classification or local content ratio. Some FTAs also apply secondary principles such as accumulation and *de minimis*.

Based on an analysis of recent FTAs between the US and its trading partners, we found that the US applies the same or similar set of ROOs in these FTAs. However, the level of restrictiveness of each set of ROOs differs from one FTA to another, as reflected in different minimum local content requirements and different levels of changes in tariff classification.

We analyze the impacts of these ROOs on Thailand's 21 major export products. Assuming that the FTA with the US imposes the same set of ROOs as in the US-Singapore, US-Australia and US-Chile FTAs, we found that 8 Thai export products would not be considered originating products under these rules, even though they are deemed originating from Thailand under Thailand-Australia FTA. Such products include polyester, sweaters, children clothes, lady suits, jewelries, transformers, electric appliances and furniture. The reason for non-origination is usually due to stringent local content requirements and other product-specific restrictions. As a result, these products would have difficulties in enjoying the benefits of the FTA.

Concerning the public awareness of ROOs, we found that there are many confusions and misunderstandings among the Thai private sectors. One such example is that many Thai producers mistakenly believe that every FTA with Thailand will apply the same set of ROOs. In addition, we also found that many producers, especially the SMEs, are poorly prepared to comply with complex ROOs due to their accounting practices and the lack of supporting information system.

To help Thai exporters to enjoy maximal benefits from the FTA, the Office of SMEs Promotion and other related government agencies, including the Department of Customs and the Department of Foreign Trade, should

- negotiate the local content requirement ratio to be at most 40 percent, as in the Thailand-Australia FTA.
- negotiate for an *ex-ante* certification-based approach (as in AFTA) to implement rules of origin rather than an *ex-post* auditing system (as in the US-Singapore) to reduce the risks of Thai exporters.
- provide accurate and easy-to-understand information on ROOs to Thai producers, with a special focus on SMEs.
- promote good accounting practices and the use of information technology among SMEs.

4. Intellectual property rights protection

The chapter on intellectual property rights (IPR) protection in the US-Singapore FTA sets a significantly higher standard for the protection of IPR than the existing TRIPS agreement, which is concluded in the Uruguay Round. The main focus of the FTA is on three major intellectual properties: patents, trademarks and copyright. The FTA requires each signatory party to ratify or accede to a number of international agreements, including the Convention Relating to the Distribution of Programme-Carrying Signals Transmitted by Satellite (1974), the International Convention for the Protection of New Varieties of Plants (1991), known as the UPOV Convention, the WIPO Copyright Treaty (1996), the WIPO Performances and Phonograms Treaty (1996) and the Patent Cooperation Treaty (1984). It should be noted that the US is a member of all of the above agreements while Thailand is a member of none.

The FTA also contains detailed provisions on substantive and enforcement of IPR protection. These provisions are modeled after the US domestic laws and thus aim at upgrading the level of IPR protection in Thailand to be similar to that provided by the US legislations. It should be noted that the US affords to have such a high

standard of IPR protection because it has the most sophisticated technological capabilities in the world.

If Thailand adopts the US's IPR standard without comparable technological capabilities, it will be deprived of a flexibility to design its IPR system that the US and other developed countries enjoyed in their earlier stages of development. In particular, the extension of patentable subject matters to include all inventions implies higher costs of access to technology for Thai inventors and SMEs. The adoption of the Patent Cooperation Treaty will also exclude Thai technology users to make free usages of a large portion of inventions patented elsewhere but in Thailand.

By narrowing the scope for compulsory licensing, the FTA is also likely to limit the flexibility of the Thai government in conducting its patent policy, especially in cases of emergencies. In the area of pharmaceutical products, the FTA limits third-party's access to test data submitted for marketing approval by original drug producers. As a result, generic drug producers must by themselves conduct costly test process. This duplication is socially wasteful and is likely to discourage the entry of generic drug producers into the market.

In the area of plant variety protection, most Thai farmers are unlikely to benefit from the protection provided by the FTA due to its strict requirement for protection. The new copyright standards imposed by the FTA are also likely to increase the cost of access to copyrighted materials such as text books and computer software.

From a perspective of Thailand, it is necessary to ensure that the IPR system facilitates, rather than hinders, its development goals. In particular, the copyright law should allow Thailand to extend its basic and higher education coverage by allowing an access to educational materials and information technology. The patent law should facilitate an access to medicine for poor people while the plant variety protection law should not impose undue costs to local farmers and plant breeders.

Thus, the benefits for Thailand from inappropriately high standards of IPR regime are, at best, long term, while the costs of adopting them are real and immediate. Such costs include legislative and administrative costs involved in revising current laws and regulations, legislating new ones and implementing them. However, the current legal system is already over-burdened and can hardly accommodate new obligations, at least in the short run.

If the FTA is to be adopted, certain provisions need to be strongly negotiated or clarified to avoid potential negative impacts of stronger IPR regime:

- The date of entry into force of the FTA should be extended to accommodate necessary adjustments of the Thai side. In particular, a period of 10-12 years should be negotiated.
- Safeguards, including strong competition law, should be developed to ensure that monopoly rights related to IPR protection are not exploited inappropriately.
- Thailand should negotiate to be allowed to give effect to the 1978 UPOV Convention rather than the current UPOV Convention.

- The term of protection of a copyrighted work should be kept to 50 years after the creator's death. The extension of the term to 70 years is not likely to provide additional incentive for the creation of copyrighted works. On the other hand, it will limit the access to educational materials.
- The scope of patentable subject matters should be as limited as allowed in the TRIPS agreement. In particular, genetic material found in nature, plants, animals and biological processes for the production of such plants and animals should not be patentable. Software and business methods should also be excluded as patentable subject matters until an effective procedure to reduce patents granted to trivial inventions is developed.
- Conditions for compulsory licensing should be kept flexible as allowed by the Doha Declaration on TRIPS and Public Health. In particular, the conditions should include, but not limited to, those appearing in the US-Singapore FTA.
- In the area of pharmaceutical products, an access to test data reduces the duplication of a costly test process and thus promotes early entry of generic drug producers. An access to test data by third parties should therefore be allowed, provided that the data is protected against unfair commercial use.

5. Cross-border Trade in Services

The liberalization of the service sector under a FTA with the United States is bound to be rather comprehensive since a "negative list" approach is likely to be required for a successful trade negotiation with the US. However, given that Thailand has had a Treaty of Amity that allows US nationals to invest freely in all businesses in Thailand except 6 sectors for the last 40 years, the impact of a Thai-US FTA on the service sector will be limited to a few sectors, albeit major ones. Moreover, liberalization of the service sector is likely to be gradual under the FTA since there are provisions that allow Parties to exempt all non-conforming measures and specific sectors that relate to national security, cultural concerns, the provision of public services, etc. Non-conforming measures are to be eventually phased out, however. It would appear that the FTA places greater emphasis on preventing Parties from implementing new rules and regulations that would restrict bilateral services trade.

Market access is by no means the only issue covered in the Chapter on Cross-border trade services in the Singapore-US FTA -- the blueprint for the Thai-US FTA. Regulations and privatization are two other issues addressed in the Agreement. The Agreement stipulates that once a state enterprise is corporatized, it should relinquish all privileges that would provide an unfair competitive edge against private competitors in the same market. It also requires that investors from the other Party to the agreement are to be given equal rights as nationals in acquiring shares in a privatized state enterprise. That is, a foreign equity share limits are not allowed, except in businesses that concern infrastructure services where a 49% limit may be applied. As for regulations, the agreement requires regulatory transparency, in particular in licensing.

The impact of service sector liberalization under the Thai-US FTA is likely to be felt most in 3 specific services in which the US has expressed a particular interest. These are telecommunications, banking and finance and express mail delivery. Liberalization of these sectors are likely to benefit SMEs as consumers.

Concerning the privatization provision, Thailand would have to revise its Corporatization Law that allows corporatized state enterprises to maintain special privileges should the Corporatization Committee so decide. This may be a problem if the privileges granted to the SOE are related to its unwritten universal service obligations. On the issue of regulation, a more transparent and predictable regulatory regime can only benefit all parties, in particular SMEs that have little bargaining or lobbying power.

As for opportunities that Thai suppliers may expand their businesses in the US, they are rather limited. This is because except for tourism and air transport, Thailand is a net importer of services with the US. In the absence of liberalization of labour between the two countries, it is difficult for Thai companies to compete on the basis of capital, technology or network with US service providers.

It is recommended that, in preparation for the service sector liberalization, the government should undertake the following actions:

1. Ensure that the competition law is enforceable in order to protect local service suppliers from anti-competitive practices from larger foreign operators.
2. Collect information about state subsidies granted to US service suppliers in specific sectors that will be liberalized so to ensure fair competition.
3. In case where market concentration occurs as a result of bilateral market liberalization, the government should immediately liberalize the market on an MFN basis to stimulate competition from suppliers from non-Parties.
4. Free corporatized state enterprises of unwritten universal service obligations and implement a transparent and fair subsidy rule that provides a level playing field for all suppliers in the market.
5. Negotiate for a balance of payment safeguard so as to ensure that in case liberalization in the service sector leads to serious imbalances in international trade, measures can be taken to prevent macro-economic instability.

6. Investment

Major substantive issues found in the Investment Chapter of the Draft Thai-US FTA are as follows:

1. *Market access or pre-establishment rights:* The FTA requires MFN and national treatment in pre-establishment rights for investors of the other Party.
2. *Investment protection or post-establishment rights:* The Agreement requires that covered investment is protected against direct and indirect expropriation, discrimination and is treated according to minimum standard of customary law.
3. *Unrestricted transfer of funds across borders.*
4. *Restrictions on investment performance requirement:* The FTA bars Parties to the agreement from imposing investment measures that restrict trade between the two countries, such as local content or export requirements. Most restrictions are consistent with TRIMS, except for the provision prohibiting Party to demand technology transfer as a pre-condition for investment approval.

5. *Private-to-state dispute settlement mechanism*: The Draft Thai-US FTA includes a private-to-state dispute settlement mechanism that relies on international arbitration rather than domestic court.

The current Thai laws allow foreign investors to hold unlimited equity share in all businesses in the manufacturing sector. Foreign ownership share is limited to 49% for all services, however. However, under the Treaty of Amity between the United States and Thailand, American nationals are allowed unlimited equity share in all manufacturing and service sectors since 1966, except for 6 services. Hence, investment liberalization under the Thai-US FTA will impact mainly businesses in the service sector that have been closed to US investors.

It should be noted, however, that the scope of liberalization under the Thai-US FTA may be significantly broader than that under the Treaty. This may be the case investment that will be beneficiary to the Agreement covers not only US investors, but also foreign companies that are registered under the US Law and have "substantial business operation" in the US. If that is the case, many non-US multinational companies will also be entitled to access the Thai market via the Thai-US FTA.

The study shows that SMEs are concentrated in several businesses involved with logistics such as custom broker, freight forwarder, cargo agency and trucking. These are not services targeted by the US, but are services that large Japanese service suppliers have a clear competitive advantage. This is evident from the proliferation of joint ventures where these suppliers hold the maximum share (49%) allowed under the current law. As these companies are likely to have subsidiaries in the US, they are likely to be able to benefit from the Agreement as well. In this case, local SMEs in these sectors will undoubtedly feel the impact of market liberalization under the FTA once the local national equity share is no longer binding.

Concerning investment protection, the Thai government will have to ensure greater transparency in the implementation of policies or regulatory rules. The experience of NAFTA shows that administrative shortcomings can lend easily to an alleged discriminatory or sub-standard treatment that are subject of arbitral awards.

Finally, concerning investment performance restrictions, Thailand should have no problem with compliance as the Board of Investment does not impose a technology-transfer requirement both for the right to establish and to gain incentives. It only requires that foreign investors that request a permission to bring in foreign professionals must submit reports on activities taken to promote technology-transfer to local employees.

It is recommended that the Thai government take the following actions to ensure that investment liberalization under the bilateral FTA will be most beneficial to the Thai economy:

1. Examine carefully the pros and cons of having non-Party companies benefiting from the bilateral agreement.
2. Amend relevant laws to ensure that the rights of local investors are comparable to those guaranteed to US investors under the FTA.
3. Revise Administrative Law to ensure greater transparency in the administration of all laws and regulations affecting businesses, in

particular in the case of "rule making" that the current Administrative law fails to address.

4. Design clear adjustment schemes for SMEs that are likely to be affected by investment liberalization.

7. Professional services

Professional services are one of the major factors in trade in services. Many bilateral and regional free trade agreements cover movement of professional services, in particular in law, engineering, architecture and accounting.

The Thai Foreign Labour Law bars foreigners from engaging in 39 professions, including accounting, civil engineering, architecture and law. It should be noted, however, that the specific law governing each profession does not bar foreigners from practicing these professions as long as they fulfill the requirements for certification, except for attorney.

With regard to the establishment of business services, the Foreign Business Act stipulates that foreign ownership in all services must not exceed 49%. However, American investors have been to establish law or accounting firms with unlimited shareholding under the bilateral Treaty of Amity between the United States and Thailand since 1966. In practice, however, most American accounting and consulting firms prefer to maintain a minimum foreign equity share. This may, in part, due to the dependence on local partners.

Both the US-Chile and US-Singapore FTAs contain provisions regarding cooperation in developing licensing and certification schemes that are mutually acceptable in various professions, in particular law and engineering. In addition, in both FTAs the US commits to allocate a specific "H-1B visa quota" for "specialty occupations". That is, a specific number of professionals from Singapore and Chile will be granted temporary employment (3 years subject to renewal) into the US under the H-1B visa. These FTA quotas will be carved out of the general H-1B visa quota of 65,000 per year, leaving professionals from non-party countries with a smaller chance to obtain such a visa. Thailand can benefit greatly from having its professionals trained in the United States.

On the other hand, Thai firms providing business services may feel the impact if foreign American law or accounting firms are allowed to employ American lawyers and accountants. This may lead certain joint-venture firms to relinquish the Thai shares as they no longer depend on local partners. However, there will always be a need for local professionals who are knowledgeable of the local laws and regulations. It is likely that wholly owned American firms will specialize in international accounting, tax, trade and investment laws, in which case they may not necessarily compete directly with locally owned firms that specializes in domestic laws.

It is recommended that, in preparing for liberalization of professional services, the Thai government should:

1. Review existing professional standards to ensure comparability with foreign counterparts, in particular, the United States.
2. Promote English proficiency among Thai professionals so that they may benefit from bilateral arrangements.

3. Promote continual acquisition of skills and experiences of certified professionals that are often a requisite for the renewal of professional certificate or license in many foreign countries.
4. If need be, specify the scope of service that a foreign professional may offer. For example, foreign lawyers may be allowed to practice only foreign laws in order to limit the impact of local professionals.

8. Competition Policy

Competition Policy is one of the main issues covered in most FTAs, including the draft FTA between Thailand and the United States. This is because free trade does not necessarily guarantee fair trade. There is thus a need for competition provisions to ensure fair competition.

The Competition Policy Chapter in the US-Singapore FTA includes the following key provisions:

1. Both Parties are required to have measures and institutions that address competition concerns on a non-discriminatory basis.
2. Private companies that hold an exclusive concession from the State shall not use their monopoly power to restrict competition in competitive markets and shall buy or sell their monopoly products or services on a commercial and non-discriminatory basis.
3. State-owned enterprises shall not engage in any kind of business agreements that hamper competition in the market without an efficiency defense and shall buy and sell products or services on a commercial basis.
4. Both parties agree to cooperate and coordinate to further effective competition law and policy.

The implications of these commitments are as follows. First, Thailand will have to take steps to ensure that its Trade and Competition Act 1999 is properly implemented. Currently, sections 25 on abuse of dominance and section 26 on mergers are unenforceable. This is because, after almost 6 years, the Trade Competition Commission has not yet passed the market share and sales thresholds in order to determine whether a company has "market dominance" and whether a planned merger would require to submit a "pre-merger notification" for approval. All Thai companies, in particular small and medium enterprises, should benefit from an effective competition law.

Second, the Trade Competition Act exempts state-owned enterprises (SOEs). This provision will have to be amended as the FTA clearly stipulates that SOEs are subject to competition discipline as well. This should also benefit all companies that have to compete with SOEs. Provisions that call for designated private-monopolies not to abuse their monopoly power seem superfluous as these companies are already subject to competition laws. The provisions that require designate private and state monopolies to buy and sell products on a commercial and non-discriminatory basis seem to be out of place in the competition chapter as it concerns procurement rather than competition.

Third, the provision on cooperation is voluntary. Hence, there is no guarantee of an effective cooperation and coordination in the enforcement of law on cross-border competition cases.

It is recommended that the Thai government undertake the following measures in view of its future commitments in competition policy under the Thai-US FTA:

1. Pass the minimum market share and sales thresholds for abuse of dominance and merger provisions.
2. Abolish exemption provided for state enterprises.
3. Refuse to accept commitments concerning procurements that are beyond the scope of a competition law.
4. Negotiate for a more binding provisions in co-operation and co-ordination in order to ensure effective cooperation from US competition authorities should competition problems arise from liberalization under the FTA.
5. Assess potential sector-specific competition problems that Thai SMEs may face as a result of market liberalization under the FTA.

9. Conclusion

Research results on the impacts of the Free Trade Agreement between Thailand and the United States from the preceding eight topics, indicate that the Agreement may confer both opportunities and threats to the Thai economy as follows:

Opportunities to Thai economy

- Many Thai exports may enjoy US tariffs reduction, especially, those that are subject to high US import tariff rates.
- Certain non-tariff measures could be alleviated, providing that negotiation terms are clearly defined.
- Trade deflection could be diminished by the implementation of appropriate rules of origin.
- The adoption of certain non-controversial intellectual property rights protection issues that could induce much more foreign investment.
- Consumers and the SME entrepreneurs would benefit from greater competition, resulting in improvement in the quality of service and lower prices.
- Thai professional workers would be able to access the US labor market more easily if the Thai government can successfully negotiate a H-1B Visa quota as that achieved by Chile and Singapore.
- Labor mobility between both countries would be enhanced as the standard and regulation governing the issuance of professional licenses as well as certificates will be developed and commonly agreed between both countries.
- Competition law would be better enforced to meet the standard stipulated in the Agreement. SMEs would, therefore, be better protected from unfair trade practices conducted by large-scale entrepreneurs, but also create a fair competition between the private companies and state enterprises.

Threats to Thai economy

- Many Thai exports, especially, those that have been well protected by high import tariff rates, may experience greater competition from US products. In response to this, it is recommended that Thai negotiators try their best to delay the introduction of tariff cuts for certain products in the sensitive list.
- According to the established rules of origin found in the US-Singapore, US-Australia, and US-Chile FTAs, certain Thai exports may not meet the

origin requirement and thus cannot enjoy benefits offered by the FTA. It is therefore suggested that Thailand should assert to have RoOs that are consistent with the Thailand-Australia FTA.

- Certain controversial intellectual property rights protection obligations should be rejected or postponed for at least 10 years.
- Since the Agreement provides more market access and protection privileges to US investors than those from any other countries, certain US companies may dominate the domestic market. Therefore, the Thai Competition Authority would urgently need to rigorously implement the Trade Competition Act in order to prevent unfair and restrictive trade practices undertaken by large multi-national companies.
- Thai government should overhaul its subsidy regime for social services. This is because the FTA requires that a corporatized state enterprise be stripped of any privileges that provides it with an unfair advantage.
- As committed to the Agreement to liberalizing financial sector, trade in services and investment, the Bank of Thailand (BOT) obligates not to undertake the excessive measures to control neither inward nor outward capital flow. As a consequence, Thai economy would be exposed to the risk of fluctuation in capital flow caused by short-term speculation. Therefore, it is important that Thailand retains its sovereignty to impose capital control measures in case of Balance of Payment problems or threat thereof.
- The scope of investment subject to liberalization commitments in the FTA should not include short-term loans which, from experiences in many countries, can be highly unstable and detrimental to the macro-economic stability. However, if Thailand commits to liberalize short-term investment, including short-term loans, it is necessary that the Central Bank retains its authority to implement measures to protect the integrity of the domestic financial system in terms of both balance of payments safeguard and prudential regulation of commercial banks.

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ประเทศไทยมีข้อตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคี (Free Trade Agreement: FTA) กับประเทศบราซิล จีน อินเดีย และออสเตรเลียแล้ว และกำลังอยู่ระหว่างการเจรจากับประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นสองประเทศที่ไทยควรให้ความสำคัญและพิจารณาถึงผลกระทบจากการเจรจาอย่างรอบคอบ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ได้เห็นความสำคัญในการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีทวิภาคีในครั้งนี้ จึงให้มีการศึกษาผลกระทบจากข้อตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคีระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกาต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งในเชิงบวกและเชิงลบใน 8 หัวข้อ ได้แก่ ภาษีศุลกากร มาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี แหล่งกำเนิดสินค้า การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา การค้าบริการ การลงทุน บริการวิชาชีพ และนโยบายการแข่งขันทางการค้า เพื่อให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเตรียมพร้อมและปรับตัวรับกับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไป โดยมีบทสรุปในหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1. ภาษีศุลกากร

สหรัฐฯ เป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งในภาคส่งออกและนำเข้า เมื่อพิจารณาสินค้าส่งออกจากไทยไปยังสหรัฐฯ พบว่า สินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุด 20 อันดับแรกมีมูลค่ารวมกันทั้งหมดถึง 8.52 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือคิดเป็นร้อยละ 56.1 ของมูลค่าส่งออกจากไทยไปสหรัฐฯ ทั้งหมด ซึ่งได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ เครื่องประดับอัญมณี เครื่องรับโทรทัศน์ โทรศัพท์และส่วนประกอบ กุ้งและปูสดแช่เย็น แผลงวงจรไฟฟ้า อาหารทะเลแปรรูป ถู่มือยาง เสื้อผ้าแบบสเวตเตอร์หรือเสื้อกั๊ก เฟอร์นิเจอร์และส่วนประกอบ ปลาปรุงแต่ง ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ ยางธรรมชาติ สุนัขของผู้หญิง เครื่องวิดีโอ หม้อแปลงไฟฟ้า รองเท้าหนัง เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายเด็กเล็ก สายไฟฟ้าและสายเคเบิล และเครื่องรับวิทยุ

แม้ว่าสหรัฐฯ จะมีอัตราภาษีนำเข้าเฉลี่ยในอัตราที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับไทย แต่เมื่อพิจารณาในรายสินค้าจะพบว่า มีสินค้าหลายรายการที่มีอัตราภาษีในระดับที่สูงมาก (tariff peak) เช่น รองเท้ากีฬาและเสื้อผ้าเด็ก ที่มีอัตราภาษีสูงถึงร้อยละ 48 และ 32.8 ตามลำดับ นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังได้กำหนดสินค้า 291 รายการให้เป็นสินค้าอ่อนไหวในความตกลงการค้าเสรีสหรัฐฯ-สิงคโปร์ สหรัฐฯ-ชิลี และสหรัฐฯ-ออสเตรเลีย โดยผลิตภัณฑ์เกษตรและอาหารที่สหรัฐฯ ยื่นข้อเสนอให้เป็นสินค้าอ่อนไหว เช่น น้ำตาล ทุ่นการประมง อาหารทะเลกระป๋อง และผลไม้กระป๋อง เป็นต้น ส่วนสินค้าอุตสาหกรรมที่สหรัฐฯ เสนอให้เป็นสินค้าอ่อนไหวเช่น สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มหลายรายการ รองเท้ากีฬาประเภทต่างๆ เครื่องเซรามิกเคลือบ เครื่องปอร์ซเลน เครื่องประดับเงิน รถบรรทุกขนาดเล็ก เป็นต้น

ส่วนท่าทีของสหรัฐฯ ในการเจรจาลดภาษีสินค้านำเข้ากับประเทศอื่นๆ นั้น พบว่าสหรัฐฯ จะมีรูปแบบการลดภาษีตามหมวดสินค้า (staging category) โดยสินค้าในกลุ่มเดียวกันจะมีวิธีการลดภาษีที่เหมือนกัน รวมทั้งจะใช้ระยะเวลาการลดภาษีลงเหลือศูนย์เท่ากัน สำหรับท่าทีของไทยในการเจรจาเกี่ยวกับข้อตกลงทางด้านภาษีศุลกากรนั้น พบว่าไทยมีรูปแบบการลดภาษี 3 รูปแบบ ได้แก่ การไม่

เก็บภาษีนำเข้าของสินค้าที่เดิมมีอัตราภาษีอยู่ที่ร้อยละ 0 อยู่แล้ว การลดภาษีของกลุ่มสินค้าทั่วไป (normal list) และการลดภาษีของกลุ่มสินค้าอ่อนไหว (sensitive list)

สินค้าในกลุ่มแรกซึ่งไม่มีการเรียกเก็บภาษีนำเข้าอยู่แล้วในปัจจุบันมีจำนวน 238 รายการ ในขณะที่สินค้าทั่วไปจะมีระยะเวลาในการลดภาษีตั้งแต่ 0-5 ปี โดยเป็นสินค้าที่พร้อมลดภาษีระหว่างกันเมื่อความตกลงการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯ มีผลบังคับใช้จำนวน 3,146 รายการ และเป็นสินค้าที่จะลดภาษีให้เหลือศูนย์ภายในเวลา 5 ปีจำนวน 1,946 รายการ ส่วนสินค้าอ่อนไหวซึ่งมีจำนวน 161 รายการ จะมีระยะเวลาในการลดภาษีตั้งแต่ 6-20 ปี สินค้าอ่อนไหวของไทยส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มสินค้าที่มีการจำกัดโควตาหรือเป็นสินค้าเกษตรที่มีมาตรการปกป้องพิเศษ เช่น มันฝรั่งสดและแช่แข็ง มันฝรั่งแปรรูป เมล็ดกาแฟ กาแฟสำเร็จรูป ชา ข้าวโพด น้ำตาล นมพร้อมดื่ม นมผงขาดมันเนย เนื้อสัตว์ ส่วนต่างๆ ของสัตว์ และน้ำผึ้ง เป็นต้น

สินค้าไทยที่จะได้รับประโยชน์มากจากการทำความตกลงการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯ คือ สินค้าในกลุ่มที่ปัจจุบันสหรัฐฯ จัดเก็บภาษีนำเข้าในอัตราที่สูง แต่จะได้รับสิทธิลดภาษีในทันทีที่ความตกลงการค้าเสรีมีผลบังคับใช้ เช่น ปลาปรุงแต่ง ผัก ผลไม้ กระเป๋าเดินทาง ของที่ทำด้วยวัตถุจากसान ผ้าฝ้ายที่ทำด้วยฝ้าย ผ้าทอแบบมีขน เสื้อผ้าเด็ก ชุดสูท ถูมือผ้า รองเท้าทำด้วยยางหรือพลาสติก รองเท้าส่วนบนทำด้วยวัตถุทอ เครื่องใช้เซรามิค เครื่องแก้วบนโต๊ะอาหาร เฟอร์นิเจอร์เครื่องแก้ว และรถบรรทุก เป็นต้น

ในทางกลับกัน สินค้าไทยที่อาจจะได้รับผลกระทบจากการที่สินค้าสหรัฐฯ สามารถเข้ามาแข่งขันในตลาดได้มากขึ้น คือสินค้าในกลุ่มที่ปัจจุบันไทยได้จัดเก็บภาษีนำเข้าในอัตราที่สูง และจำเป็นต้องลดกำแพงภาษีลงตามความตกลงการค้า เช่น เนื้อโค ผักผลไม้ เครื่องดื่ม นมและผลิตภัณฑ์นม น้ำตาล ยาสูบและผลิตภัณฑ์ เคหะสิ่งทอ สารฆ่าแมลง เครื่องใช้ในครัว เครื่องปรับอากาศ และตู้เย็น เป็นต้น

เพื่อให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันภายใต้ภาวะการค้าเสรีมากขึ้น สสว. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะดำเนินการดังต่อไปนี้

- เสริมสร้างปัจจัยและพัฒนาปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการแข่งขันให้แก่ผู้ประกอบการ เช่น ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในการผลิต เพื่อลดต้นทุนของผู้ประกอบการ
- ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีต่างๆ รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการผลิต การบริหารจัดการ การจัดซื้อ การส่งมอบสินค้า และการกระจายสินค้าของผู้ประกอบการ ตลอดจนส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและการถ่ายโอนเทคโนโลยีการผลิตจากต่างประเทศ

2. มาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี

นอกจากประเด็นการไม่ผ่านตามกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดแล้ว สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้สินค้าส่งออกจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่งไม่ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรตามความ

ตกลงการค้าเสรีคือ การที่สินค้านั้นถูกปิดกั้นการเข้าสู่ตลาดอันเนื่องมาจากการใช้มาตรการทางการค้าอื่นๆ ที่ไม่ใช่ภาษีของประเทศผู้นำเข้า เช่น มาตรการทางเทคนิค มาตรการสุขอนามัย หรือมาตรการปกป้อง แม้ว่าในปัจจุบัน จะมีกติกาในการใช้มาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีภายใต้กรอบการค้าเสรีขององค์การการค้าโลก งานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า ประเทศต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐฯ และประเทศที่พัฒนาแล้ว ยังคงใช้มาตรการเหล่านั้นในการปกป้องผู้ผลิตภายในประเทศของตนอย่างเข้มข้นแทนการใช้กำแพงภาษี

การนำมาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีมาใช้จะทำให้ผู้ประกอบการต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการผลิตและการส่งออกสินค้าไปยังประเทศที่ประกาศใช้มาตรการดังกล่าว เพื่อความสะดวกในการเปรียบเทียบต้นทุนส่วนเพิ่มนี้ ได้มีการคำนวณ "อัตราเทียบเท่าภาษี" ที่เกิดจากมาตรการเหล่านั้น จากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า มาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีที่ไทยนำไปใช้กับสินค้าประเภทไขมันและน้ำมันทำให้สินค้ามีราคาสูงขึ้นอันเนื่องมาจากอัตราเทียบเท่าภาษีอีกถึงร้อยละ 596.6 ในขณะที่อัตราเทียบเท่าภาษีที่เกิดจากการที่สหรัฐฯ นำมาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีมาใช้กับสินค้าเหล็กคิดเป็นถึงร้อยละ 284.1

ในภาพรวมแล้ว มาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีที่ทั้งไทยและสหรัฐฯ นำไปใช้มากที่สุดคือ มาตรการสุขอนามัย โดยไทยและสหรัฐฯ นำมาตรการดังกล่าวไปใช้กับกลุ่มสินค้าเกษตรและอาหารมากถึงร้อยละ 78.5 และ 61.9 ของจำนวนสินค้าทั้งหมดในกลุ่ม ตามลำดับ สำหรับมาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและตอบโต้การอุดหนุนนั้น จากสถิติที่ผ่านมาพบว่า ไทยยังไม่เคยใช้มาตรการดังกล่าวกับสหรัฐฯ เลย แต่กลับถูกสหรัฐฯ นำมาตรการดังกล่าวมาใช้กับสินค้าต่างๆ เช่น เฟอร์นิเจอร์ แอลกอฮอล์ ผลิตภัณฑ์เหล็ก กุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง และสับปะรดกระป๋อง

นอกจากนี้ มาตรการสุขอนามัยที่มีความเข้มงวดของสหรัฐฯ ยังมีผลทำให้สินค้าในกลุ่มเกษตรและอาหารของไทย โดยเฉพาะสัตว์ปีก ถูกปฏิเสธการนำเข้า ส่วนมาตรการทางเทคนิคของสหรัฐฯ อาจจะทำให้สินค้าไทยในกลุ่มเครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องมือแพทย์ ที่ผลิตไม่ตรงตามมาตรฐานหรือเงื่อนไขลักษณะเฉพาะที่สหรัฐฯ กำหนดไว้ ถูกปฏิเสธการนำเข้าเช่นกัน นอกจากนี้ผู้ประกอบการไทยยังจะต้องมีภาระค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามกฎระเบียบทางเทคนิคและมาตรฐานในการผลิตสินค้าเพิ่มขึ้น เช่น การติดฉลาก เป็นต้น

ในส่วนมาตรการปกป้อง ผู้ส่งออกเหล็กของไทยได้รับผลกระทบจากการที่สหรัฐฯ ได้ประกาศใช้กฎหมายการค้ามาตรา 201 ในการปกป้องสินค้าเหล็กภายในประเทศตน และหากไทยยังไม่สามารถทำความตกลงกับสหรัฐฯ ได้อย่างชัดเจนว่าสินค้าจากไทยในกลุ่มใดที่เป็น "สินค้าที่เหมือนกัน" หรือ "สินค้าที่แข่งขันโดยตรง" กับสินค้าที่ผลิตในสหรัฐฯ อาจจะทำให้สินค้าไทยหลายประเภทถูกดำเนินมาตรการ จนทำให้ผู้ประกอบการไทยไม่ได้รับสิทธิลดหย่อนภาษีศุลกากร

เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดจากปัญหาดังกล่าว สสว. และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้

- เจรจาให้มีกลไกระงับข้อพิพาทระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ในรูปแบบทวิภาคี (bi-national panels) ในการตอบโต้การทุ่มตลาดและตอบโต้การอุดหนุน เพื่อให้หน่วยงานรัฐของทั้ง 2 ประเทศมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ไม่ใช่การให้สิทธิขาดในการดำเนินการแก่ประเทศผู้นำเข้าเท่านั้นตามความตกลงการค้าเสรีสหรัฐฯ-สิงคโปร์
- เจรจาให้มีการใช้กฎระเบียบทางเทคนิคที่โปร่งใส ในประเด็นมาตรการทางเทคนิคและสุขอนามัย และต้องมีการแจ้งล่วงหน้าหากจะมีการบังคับใช้กฎใหม่ๆ เพื่อให้เวลาในการแสดงความคิดเห็น รวมทั้งเจรจาให้สหรัฐฯ ให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคแก่ผู้ประกอบการไทยในการผลิตสินค้าให้ได้คุณภาพตามที่สหรัฐฯ ต้องการ

นอกจากนี้ สสว. และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องควรให้การช่วยเหลือผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย เพื่อให้ผู้ประกอบการมีความพร้อมมากที่สุดเมื่อความตกลงการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯ มีผลบังคับใช้ดังนี้

- จัดอบรมและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับมาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีแก่ผู้ประกอบการ
- พัฒนาห้องปฏิบัติการตรวจสอบความปลอดภัยของสินค้าส่งออกของไทยเพื่อตรวจสอบและให้ใบรับรองแก่สินค้าส่งออกของไทยที่ผ่านตามาตรการสุขอนามัยของสหรัฐฯ
- จัดตั้งคณะทำงานร่วมกับภาคเอกชนในการตรวจสอบและคัดค้านมาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีของสหรัฐฯ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทย
- จัดตั้งคณะทำงานในการให้คำแนะนำแก่ผู้ประกอบการไทยในกรณีที่เกิดข้อพิพาททางการค้ากับสหรัฐฯ อันเนื่องมาจากมาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและตอบโต้การอุดหนุน เพื่อเจรจาหาข้อยุติ และหามาตรการรองรับผลกระทบหากไม่สามารถเจรจาต่อรองกับสหรัฐฯ ได้

3. แหล่งกำเนิดสินค้า

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญในการเจรจาความตกลงการค้าเสรี เนื่องจากกฎที่ได้รับการออกแบบอย่างเหมาะสมจะสามารถป้องกันการเกิดการเบี่ยงเบนทางการค้า (trade deflection) ซึ่งหมายถึงการสวมสิทธิ์ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรจากประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิกความตกลงได้ แต่หากกฎดังกล่าวมีความเข้มงวดมากเกินไป ก็อาจจะทำให้สินค้านำเข้าจากประเทศสมาชิกความตกลงไม่ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร เนื่องจากไม่ผ่านหลักเกณฑ์การพิจารณาแหล่งกำเนิด และทำให้ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

หลักเกณฑ์พื้นฐานที่ใช้ในการพิจารณาแหล่งกำเนิดสินค้านี้มี 3 หลักเกณฑ์ ได้แก่ การพิจารณาสินค้าที่ได้มาหรือมีการผลิตโดยใช้วัตถุดิบภายในประเทศทั้งหมด (wholly obtain: WO) ซึ่งมักใช้กับผลผลิตทางการเกษตรที่ปลูกและเก็บเกี่ยวในประเทศนั้น และสัตว์มีชีวิตที่เกิดและเติบโตในประเทศ การผลิตที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือแปรสภาพอย่างเพียงพอ (substantial transformation) ซึ่งมักใช้กับสินค้าอุตสาหกรรม โดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงพิกัดอัตราศุลกากร (change in tariff classification: CTC) และ/หรือสัดส่วนวัตถุดิบภายในประเทศ (local content: LC) และหลักเกณฑ์

สุดท้ายคือ การพิจารณากระบวนการผลิตที่สำคัญ (specific manufacturing process) ส่วนหลักเกณฑ์พิเศษเพิ่มเติมที่ใช้ในการพิจารณาแหล่งกำเนิดสินค้ามี 2 หลักเกณฑ์คือ หลักเกณฑ์การสะสม (accumulation) และหลักเกณฑ์ tolerance หรือ *de minimis*

จากการวิเคราะห์กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดที่สหรัฐฯ นำไปใช้ในความตกลงการค้าเสรีกับประเทศต่างๆ พบว่า สหรัฐฯ ได้นำหลักเกณฑ์พื้นฐานและหลักเกณฑ์เพิ่มเติมดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาแหล่งกำเนิดสินค้า โดยในเกือบทุกความตกลงจะใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าชนิดเดียวกันคล้ายคลึงกัน แต่จะมีระดับความเข้มงวดของการกำหนดสัดส่วนวัตถุดิบภายในประเทศที่แตกต่างกันไป

จากการวิเคราะห์สินค้าไทย 21 รายการที่มีมูลค่าการส่งออกจากไทยไปสหรัฐฯ สูงในปี 2546 พบว่า หากสหรัฐฯ นำหลักเกณฑ์การพิจารณาแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้กรอบความตกลงสหรัฐฯ-สิงคโปร์ สหรัฐฯ-ออสเตรเลีย และสหรัฐฯ-ชิลี มาใช้ในการเจรจาความตกลงไทย-สหรัฐฯ จะทำให้สินค้าไทย 8 รายการไม่ผ่านตามหลักเกณฑ์ของสหรัฐฯ แม้สินค้าเหล่านั้นจะได้รับการพิจารณาว่าเป็นสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดจากไทยตามความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย คือ โพลีเอสเตอร์ เสื้อสเวตเตอร์ หรือเสื้อกั๊ก เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายเด็ก สุนัขผู้หญิง เครื่องประดับอัญมณี หม้อแปลงไฟฟ้า เครื่องใช้ไฟฟ้า และเฟอร์นิเจอร์ สาเหตุที่ทำให้สินค้านี้ดังกล่าวไม่ผ่านกฎคือ สินค้าไม่ผ่านหลักเกณฑ์การกำหนดสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศ หรือไม่ผ่านตามหลักเกณฑ์การเปลี่ยนพิกัดอัตราศุลกากร

นอกจากปัญหาสินค้าที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยผลิตอาจจะไม่ผ่านตามหลักเกณฑ์การพิจารณาแหล่งกำเนิดสินค้าแล้ว ปัญหาที่พบอีก 2 ประการคือ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังสับสนเกี่ยวกับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ใช้ในความตกลงการค้าเสรีภายใต้กรอบความตกลงที่แตกต่างกัน เช่น เข้าใจว่าทุกกรอบความตกลงใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาแหล่งกำเนิดสินค้าหลักเดียวกันทั้งหมด เป็นต้น และยังขาดระบบการบันทึกบัญชีต้นทุนที่ดี ทำให้ไม่สามารถคำนวณตามหลักเกณฑ์ได้

เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดจากปัญหาดังกล่าว สสว. และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

- เจาะทำให้ใช้หลักเกณฑ์การกำหนดสัดส่วนวัตถุดิบภายในประเทศให้เท่ากับสัดส่วนที่ระบุในความตกลงไทย-ออสเตรเลีย คือที่ร้อยละ 40
- ประชาสัมพันธ์การเจรจาการค้าเสรีของไทยกับประเทศคู่ค้าต่างๆ โดยเร่งด่วน
- เจาะให้มีการรับรองแหล่งกำเนิดโดยหน่วยงานของรัฐ แทนที่จะเป็นการรับรองโดยภาคเอกชนเองตามที่ทางสหรัฐฯ ใช้ในความตกลงสหรัฐฯ-สิงคโปร์ เพื่อลดภาระความเสี่ยงของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย

4. การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

ข้อตกลงเรื่องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นประเด็นที่สหรัฐนำมาร่วมเจรจากับประเทศคู่ความตกลงการค้าเสรีแบบทวีภาคี เพื่อต้องการยกระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาให้เทียบเท่ากับมาตรฐานของตน ซึ่งมีความเข้มงวดสูงกว่ามาตรฐานขั้นต่ำของความตกลงทริปส์ภายใต้องค์การการค้าโลก ข้อตกลงเรื่องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่สหรัฐเจรจากับประเทศคู่ภาคีส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับเรื่องลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้าและสิทธิบัตรเป็นหลัก

แม้ว่าไทยจะเข้าเป็นภาคีสมาชิกองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก อนุสัญญากรุงเบิร์น และมีพันธกรณีตามความตกลงทริปส์ในฐานะที่ไทยเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก แต่ก็ยังไม่ได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอีกหลายฉบับ เช่น ความตกลงมาดริดเกี่ยวกับการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า (Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks) อนุสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร (Patent Cooperation Treaty: PCT) อนุสัญญาลิขสิทธิ์ขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO Copyright Treaty) อนุสัญญาเกี่ยวกับการแสดงและสิ่งบันทึกเสียงขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO Performances and Phonograms Treaty) เป็นต้น ในขณะที่สหรัฐฯ ได้เข้าเป็นสมาชิกความตกลงดังกล่าวทั้งหมดแล้ว

จากการศึกษาทำที่ของสหรัฐฯ พบว่าสหรัฐฯ มักจะเจรจาให้ประเทศคู่ความตกลงยกระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาให้เทียบเท่ากับมาตรฐานของตนหากไทยยอมรับตามข้อตกลง การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาตามความตกลงการค้าเสรีที่ผ่านมาของสหรัฐฯ จะทำให้ระบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของไทยมีมาตรฐานสูงเกินกว่าระดับการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดผลกระทบในวงกว้างไม่เพียงแต่เฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยเท่านั้น

ในส่วนของผลกระทบต่อภาคการผลิตในภาพรวม หากไทยต้องปฏิบัติตามอนุสัญญา PCT ผู้ประกอบการไทยจะขาดโอกาสในการใช้สิทธิบัตรที่อยู่ในคลังสิทธิบัตรต่างประเทศถึงกว่าร้อยละ 99.95 ของจำนวนสิทธิบัตรที่มีการยื่นจดทะเบียนในต่างประเทศทั้งหมด โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แม้ว่าสิทธิบัตรนั้นจะไม่ได้จดทะเบียนในไทย เนื่องจากอนุสัญญาดังกล่าวจะเอื้อให้ชาวต่างชาติเข้ามาจดทะเบียนในไทยมากขึ้น

ในส่วนของผลกระทบต่อภาคเกษตรและอาหาร หากไทยต้องปฏิบัติตามอนุสัญญา UPOV Convention (1991) ว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืช จะทำให้ไทยไม่สามารถอ้างสิทธิการเป็นเจ้าของพันธุ์พืชพื้นเมืองและสารพันธุกรรมพืชได้ รวมทั้งอาจทำให้เกษตรกรไทยมีต้นทุนในการใช้ทรัพยากรพืชและสัตว์เพิ่มขึ้น เนื่องจากต้องจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ชาวต่างชาติที่ได้จดสิทธิบัตรพืชและสัตว์ดังกล่าว

ในส่วนของผลกระทบต่อระบบสาธารณสุข หากไทยต้องปฏิบัติตามมาตรการคุ้มครองสิทธิบัตรในผลิตภัณฑ์ยา จะทำให้รัฐไม่สามารถจัดหาการรักษาโรคที่มีราคาถูกให้แก่ผู้ป่วยได้ รวมทั้งจะทำให้คนไทยมีต้นทุนในการเข้าถึงยาเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากการจำกัดสิทธิให้เฉพาะหน่วยงานรัฐและ

หน่วยงานที่ได้รับอนุญาตจากรัฐเท่านั้นที่สามารถบังคับใช้สิทธิ แม้จะยังไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิ

ในส่วนของผลกระทบต่อระบบการศึกษา รัฐอาจจะไม่สามารถจัดทำตารางเรียนหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ราคาถูกลงให้แก่สถาบันการศึกษาและห้องสมุดได้ เนื่องจากจะต้องเสียค่าลิขสิทธิ์อย่างถูกต้อง

นอกจากนี้ หากมีการขยายขอบเขตการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสินค้าดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กว้างกว่าขอบเขตที่ระบุตามความตกลงทริปส์ จะทำให้ผู้ประกอบการต้องเสียค่าใช้จ่ายในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่การขยายความคุ้มครองเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยสิทธิบัตรในวิธีการดำเนินธุรกิจ (business method patent) จะเป็นการผูกขาดช่องทางการดำเนินธุรกิจ การคุ้มครองดังกล่าวอาจจะทำให้ผู้ประกอบการไทยสูญเสียโอกาสในการทำธุรกิจได้

สสว. และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการในฐานะคณะผู้เจรจากับสหรัฐฯ ดังนี้

- ชี้ให้เห็นว่า ข้อตกลงว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาในความตกลงการค้าเสรีของสหรัฐฯ ขัดกับหลักความสมดุลในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของไทย ซึ่งอาจจะส่งผลเสียต่อสังคมไทยมากกว่าผลดี
- ชี้ให้เห็นว่า ข้อตกลงว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาในความตกลงการค้าเสรีของสหรัฐฯ ขัดกับเป้าหมายในการพัฒนาประเทศของไทย โดยชี้ว่าระดับของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นอยู่กับระดับการพัฒนา ดังนั้นการที่ประเทศไทยยังเป็นประเทศกำลังพัฒนาจึงน่าจะมีระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่ต่ำกว่าประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างสหรัฐฯ
- พยายามยืดเวลาในการปฏิบัติตามข้อตกลงออกไป เช่น เจจ่าให้มีเวลาปฏิบัติตามพันธกรณีอย่างน้อย 10 ปีขึ้นไป หลังจากที่ความตกลงการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯ มีผลบังคับใช้
- ต่อรองให้ไทยยอมรับข้อตกลงในการคุ้มครองพันธุ์พืชตาม UPOV Convention (1978) ไม่ใช่ตาม UPOV Convention (1991) ทั้งนี้เนื่องจากข้อตกลงหลังจะทำให้เกษตรกรรายย่อยส่วนใหญ่ของไทยเสียประโยชน์ โดยการชี้ให้เห็นว่า UPOV Convention (1978) เป็นต้นแบบในการร่างกฎหมายการคุ้มครองพันธุ์พืชของไทยอยู่แล้ว ดังนั้นการอนุวัติตาม UPOV Convention (1978) จะทำได้ง่ายกว่า
- ต่อรองให้ไทยยังไม่ต้องเป็นภาคีอนุสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร (PCT)
- ไม่ขยายอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรให้นานเกินกว่าที่ระบุไว้ในปัจจุบัน เพื่อเป็นการป้องกันการผูกขาดของผู้ทรงสิทธิ
- ไม่ขยายขอบเขตการคุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์เกินกว่าสาขาที่ระบุในความตกลงทริปส์

- ไม่ยอมรับบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการเข้าสู่ตลาดยาและสารเคมีที่ใช้ในการเกษตรของผู้ประกอบการรายใหม่บางประเด็น เช่น ประเด็นการขยายเวลาการคุ้มครองสิทธิบัตรกรณีกระบวนการอนุมัติมีความล่าช้า หากความล่าช้าดังกล่าวไม่ได้เกิดจากการเลือกปฏิบัติต่อผู้ยื่นจดสิทธิบัตรของสหรัฐฯ และประเด็นการห้ามผู้ประกอบการรายใหม่ใช้ข้อมูลผลการทดสอบยาของผู้ทรงสิทธิบัตรที่ยื่นขออนุญาตวางตลาดก่อน เป็นต้น

นอกจากนี้ สสว. ควรจะให้การช่วยเหลือผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย เพื่อให้ผู้ประกอบการมีความพร้อมมากที่สุดเมื่อความตกลงการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯ มีผลบังคับใช้ ดังนี้

- ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น กรมทรัพย์สินทางปัญญา ในการให้ความรู้เรื่องกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดสิทธิบัตร หรือการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า
- ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยจดสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า เพื่อป้องกันการนำทรัพย์สินทางปัญญาของตนไปใช้โดยไม่ชอบธรรม
- พยายามปรับปรุงและบังคับใช้กฎหมายแข่งขันทางการค้าให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นกลไกในการป้องกันการผูกขาดโดยผู้ทรงสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา
- ส่งเสริมการใช้งานซอฟต์แวร์ประเภท OPEN SOURCE ซึ่งไม่จำเป็นต้องเสียค่าลิขสิทธิ์การใช้งาน

5. การค้าบริการ

การเจรจาการค้าบริการของสหรัฐฯจะเน้นประเด็นเรื่องการเข้าสู่ตลาดบริการและการกำกับดูแลในประเทศที่เป็นธรรม สาระสำคัญของความตกลงครอบคลุมการค้าบริการข้ามพรมแดนของทั้งสองประเทศและสิทธิการลงทุนและการประกอบอาชีพให้บริการในประเทศคู่ค้า โดยจะเปิดตลาดภายใต้ข้อผูกพันแบบ Negative list approach ซึ่งหมายความว่า กรอบของการเปิดเสรีจะครอบคลุมบริการทุกสาขา ยกเว้นที่สงวนไว้ในภาคผนวกของบทว่าด้วยการค้าบริการ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยได้จัดทำสนธิสัญญาไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับสหรัฐอเมริกา มาเป็นระยะเวลาเกือบ 40 ปีแล้ว โดยนักลงทุนและบริษัทของสหรัฐอเมริกาจะได้รับสิทธิพิเศษในการลงทุนในประเทศไทยในทุกสาขา การผลิตและการบริการยกเว้น 6 สาขา อันได้แก่ ขนส่ง สื่อสาร การธนาคาร ธุรกิจที่เกี่ยวกับการดูแลเงินฝากหรือเงินลงทุนของผู้อื่น การค้าผลผลิตทางการเกษตร และการค้าอสังหาริมทรัพย์เท่านั้น

ผลกระทบของความตกลงด้านบริการภายใต้ความตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคีระหว่างสหรัฐฯ กับไทยที่จะมีต่อภาคธุรกิจและผู้บริโภคไทยอาจไม่มากนักในระยะสั้น เนื่องจากความตกลงจะให้ข้อยกเว้นสำหรับ 1) มาตรการต่างๆ ของรัฐที่เป็นการจำกัดการแข่งขันจากต่างชาติที่บังคับใช้อยู่ในเวลาที่มีการทำความตกลง โดยมีการระบุระยะเวลาที่จะยกเลิกมาตรการดังกล่าว 2) สาขาบริการที่ยังไม่พร้อมจะเปิดเสรี รวมทั้งสาขาที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ปลอดภัย และวัฒนธรรม เป็นต้น ส่วนในระยะปานกลางและระยะยาวที่จะมีการเปิดเสรีในวงกว้างมากขึ้น ประเด็นที่น่าเป็นห่วงคือการให้สิทธิแก่นักลงทุนสหรัฐฯแต่เพียงชาติเดียวอาจส่งผลให้เกิดการผูกขาดในบางตลาดได้ นอกจากนี้แล้ว การที่

การอุดหนุนของภาครัฐไม่อยู่ในกรอบของความตกลงอาจเปิดโอกาสให้รัฐบาลอเมริกันสามารถให้การอุดหนุนแก่บริษัทเอกชนของตนที่จะเข้ามาลงทุนในประเทศไทยได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้บริษัทไทยไม่สามารถแข่งขันได้

นอกเหนือจากรื่องการเปิดเสรี ประเด็นที่ต้องให้ความสนใจภายใต้ความตกลงคือ 1) ข้อห้ามมิให้รัฐวิสาหกิจที่แปรสภาพแล้วได้รับสิทธิพิเศษที่มากกว่าคู่แข่งเอกชนในตลาดซึ่งอาจเป็นปัญหาสำหรับรัฐวิสาหกิจที่ยังต้องแบกรับภาระในการให้บริการเชิงสังคม และ 2) ข้อห้ามมิให้รัฐมีมาตรการใดๆ อันเป็นการจำกัดมิให้นักลงทุนจากประเทศภาคีโอนเงินออกนอกประเทศ ซึ่งหมายความว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะไม่มีสิทธิเข้าควบคุมการไหลเข้าออกของเงินตราที่อาจเกิดจากการเปิดเสรีภาคบริการได้แม้กระทั่งในกรณีที่เกิดปัญหาดุลการชำระเงินก็ตาม แม้ในการตกลง GATS จะมีข้อยกเว้นให้รัฐภาคีสามารถใช้มาตรการควบคุมการไหลเข้าออกของทุนได้ในกรณีดังกล่าว

สาขาบริการที่สหรัฐให้ความสนใจเป็นพิเศษคือ สาขาบริการโทรคมนาคม การเงิน และบริการไปรษณีย์ด่วนพิเศษ ซึ่งการเปิดเสรีในสาขาบริการที่สหรัฐให้ความสนใจจะส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับผู้ประกอบการรายใหญ่ของประเทศ เนื่องจากสาขาบริการดังกล่าวเป็นธุรกิจที่ต้องใช้การลงทุนสูงจึงทำให้ผู้ประกอบการในตลาดเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่เพียงไม่กี่ราย นอกจากนี้แล้วผู้ประกอบการชาติอื่นๆ ที่ไม่ได้รับสิทธิในการลงทุนก็อาจได้รับผลกระทบด้วย ในขณะที่ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมในฐานะที่เป็นผู้บริโภคน่าจะได้ประโยชน์จากการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้นจากการที่ผู้ประกอบการสหรัฐสามารถเข้ามาเสนอบริการแข่งกับธนาคารหรือผู้ประกอบการสื่อสารไทยได้ ยกเว้นในกรณีที่มีการผูกขาดเกิดขึ้นในระยะปานกลางหรือในระยะยาว

สำหรับโอกาสที่ผู้ประกอบการไทยจะตัดดวงสิทธิที่ได้รับภายใต้ความตกลงว่าด้วยการเปิดเสรีการค้าบริการนั้นมีน้อยเนื่องจากแม้สหรัฐอเมริกามีข้อจำกัดหุ้นส่วนต่างชาติน้อยมาก แต่จะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการที่คนต่างชาติจะเข้าไปทำงานในสหรัฐอเมริกานี้ เนื่องจากศักยภาพในการแข่งขันในสาขาบริการของไทยโดยส่วนมากเกิดจากข้อได้เปรียบของต้นทุนแรงงานที่ต่ำกว่า มิใช่ขนาดของทุนหรือเทคโนโลยีซึ่งผู้ประกอบการอเมริกันมีความได้เปรียบ การที่ความตกลงไม่ครอบคลุมถึงการเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา (mode 4) ทำให้ผู้ประกอบการไทยได้ประโยชน์น้อยมาก

เพื่อเป็นการรองรับการเปิดเสรีภาคบริการ ภาครัฐควรดำเนินการดังนี้

- 1) เร่งบังคับใช้กฎหมายแข่งขันทางการค้าอย่างจริงจังเพื่อป้องกันการผูกขาดโดยผู้ประกอบการขนาดใหญ่จากต่างประเทศ
- 2) ศึกษานโยบายการอุดหนุนของรัฐบาลสหรัฐอเมริกากับสาขาบริการต่างๆ ที่จะเปิดให้มีการเข้ามาลงทุนภายใต้ความตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคี
- 3) เปิดเสรีภาคบริการตามหลัก MFN ให้แก่ผู้ประกอบการชาติอื่นด้วยหากตลาดเกิดการผูกขาดขึ้น
- 4) ยกเว้นการส่งเงินออกนอกประเทศในกรณีประสบปัญหาขาดดุลการชำระเงิน
- 5) เจรจาเพื่อขอรับโควตาสำหรับวิชาชีพประเภท H-1B เพื่อให้ผู้ให้บริการวิชาชีพที่เป็นคนไทยสามารถเข้าไปประกอบอาชีพในสหรัฐอเมริกานี้ได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น

6. การลงทุน

สาระสำคัญของประเด็นด้านการลงทุนภายใต้ความตกลงทวิภาคีที่สหรัฐอเมริกาลงนามกับประเทศคู่ค้าคือ 1) การเปิดเสรีให้นักลงทุนจากประเทศภาคีสามารถเข้ามาลงทุนในทุกธุรกิจได้เสมือนกับนักลงทุนไทย 2) การให้การคุ้มครองการลงทุนของประเทศภาคีตามบทบัญญัติของความตกลง ซึ่งรวมถึงการรับรองการปฏิบัติที่เป็นธรรมจากรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับการริบทรัพย์หรือการดำเนินมาตรการต่างๆ ที่มีผลเสมือนการริบทรัพย์ และการใช้มาตรการทางปกครองกับนักลงทุน 3) การอนุญาตให้ผู้ลงทุนจากประเทศภาคีสามารถโอนเงินระหว่างประเทศได้อย่างเสรี 4) การละเว้นจากการใช้มาตรการการลงทุนที่เป็นการจำกัดการค้าซึ่งรวมถึงการบังคับการถ่ายทอดเทคโนโลยีซึ่งอยู่นอกเหนือ TRIMS และ 5) การกำหนดกระบวนการระงับข้อพิพาทระหว่างบริษัทเอกชนกับรัฐซึ่งให้สิทธิบริษัทเอกชนสามารถฟ้องร้องและเรียกร้องค่าเสียหายจากรัฐบาลของประเทศภาคีได้หากเกิดกรณีพิพาทขึ้นโดยใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ

กฎระเบียบการลงทุนของประเทศไทยในปัจจุบันภายใต้ พ.ร.บ. การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 เปิดเสรีให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาประกอบกิจการในภาคการผลิตได้อย่างเต็มที่ ส่วนภาคบริการยังมีข้อจำกัดสำหรับการเข้ามาประกอบกิจการโดยนักลงทุนต่างชาติสามารถถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 49 อย่างไรก็ตาม นักลงทุนสัญชาติอเมริกันสามารถเข้ามาประกอบกิจการในทุกสาขาบริการในประเทศไทยได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 ภายใต้เงื่อนไขของสนธิสัญญาไมตรีฯ ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา ยกเว้นเพียง 6 สาขาอันได้แก่ ขนส่ง สื่อสาร การธนาคาร ธุรกิจที่เกี่ยวกับการดูแลเงินฝากหรือเงินลงทุนของผู้อื่น การค้าผลผลิตทางการเกษตร และการค้าสิ่งหามิทรัพย์เท่านั้น ทำให้ผลกระทบจากการเปิดเสรีด้านการลงทุนไม่น่าจะมีผลกระทบมากเท่าใดนักยกเว้นใน 6 สาขาดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม การเปิดเสรีด้านการลงทุนภายใต้ความตกลงการค้าเสรีไทย- สหรัฐ จะครอบคลุมเนื้อหาที่กว้างกว่าที่ระบุไว้ในสนธิสัญญา รวมทั้งขอบเขตของผู้ที่ได้รับสิทธิลงทุนภายใต้ความตกลงซึ่งจะครอบคลุมไม่เฉพาะนักลงทุนสัญชาติสหรัฐเท่านั้น แต่รวมถึงบริษัทต่างชาติที่จดทะเบียนจัดตั้งภายใต้กฎหมายของสหรัฐและมีการประกอบกิจการอย่างมีนัยสำคัญ (Substantial business operation) ในสหรัฐด้วย ซึ่งจะส่งผลให้บริษัทต่างชาติที่ไม่ใช่สัญชาติสหรัฐสามารถเข้ามาลงทุนในประเทศไทยและได้รับสิทธิการคุ้มครองการลงทุนภายใต้ความตกลงการค้าเสรีไทย-สหรัฐด้วย

การเปิดเสรีในสาขาบริการที่ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมมีฐานะเป็นผู้ให้บริการย่อมได้รับผลกระทบในทางลบ เช่น บริการตัวแทนบริหารจัดการขนส่งสินค้า บริการขนส่งทางรถบรรทุก บริการรับจัดส่งสินค้าระหว่างประเทศ และบริการรับจ้างออกของ คณะวิจัยขอตั้งข้อสังเกตว่า แม้บริษัทสัญชาติอเมริกันจะไม่มีศักยภาพในการแข่งขันในสาขาบริการเหล่านี้เท่าใดนัก บริษัทสัญชาติญี่ปุ่นกลับให้ความสนใจอย่างมากเนื่องจากญี่ปุ่นมีฐานการผลิตในประเทศไทยและมีสายการบินเรือระหว่างประเทศหลายสายทำให้มีศักยภาพในการแข่งขันด้านโลจิสติกส์ ความตกลงการค้าเสรีทวิภาคีระหว่างสหรัฐอเมริกาและไทยอาจเปิดโอกาสให้บริษัทสัญชาติญี่ปุ่นเหล่านี้ที่จดทะเบียนและมีการประกอบกิจการอย่างมีนัยสำคัญในสหรัฐอเมริกาส่งเสริมการใช้สิทธิในการเข้ามาลงทุนในประเทศไทยได้ด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดนิยามของผู้ลงทุนที่จะได้รับสิทธิภายใต้ความตกลงฯ ว่าอยู่บนพื้นฐานของ

สัญชาติ (เช่นในกรณีของสนธิสัญญาไมตรีฯ) หรือบนพื้นฐานของการประกอบธุรกิจจริงในประเทศคู่ภาคี (เช่นในกรณีของความตกลงการค้าเสรีทวิภาคีระหว่างสหรัฐอเมริกาและสิงคโปร์)

ความตกลงด้านการลงทุนมีผลกระทบไม่เพียงแต่กับผู้ประกอบการไทย แต่กับรัฐบาลไทยด้วย การให้การคุ้มครองการลงทุนที่ขยายกรอบมากขึ้นทำให้รัฐต้องระมัดระวังมิให้นโยบายหรือมาตรการในการกำกับดูแลใดๆ ที่มีผลกระทบต่อผู้ลงทุนจากประเทศภาคีถูกมองว่าเป็นการเลือกปฏิบัติหรือไม่เป็นธรรม มิฉะนั้นแล้วหากผู้ลงทุนตัดสินใจที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากรัฐ รัฐจะต้องสิ้นเปลืองเวลาและเงินตราในการต่อสู้ในกระบวนการอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ นโยบายและมาตรการในการกำกับดูแลของรัฐจึงต้องมีความชัดเจนและโปร่งใส

สำหรับในเรื่องของมาตรการด้านการลงทุนนั้น แม้ความตกลงจะห้ามมิให้มีการใช้มาตรการบังคับการถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นเงื่อนไขในการอนุญาตลงทุน แต่มิได้ห้ามที่รัฐจะให้แรงจูงใจในการลงทุนแก่นักลงทุนต่างชาติเพื่อให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยี ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ไม่มีมาตรการที่เป็นการบังคับการถ่ายทอดเทคโนโลยียกเว้นในกรณีที่บริษัทต่างชาติขออนุญาตในการนำเข้าผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศเท่านั้นซึ่งผู้ลงทุนต้องจัดทำรายงานกิจกรรมในการส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยีซึ่งไม่ขัดกับเงื่อนไขของความตกลงดังกล่าว นอกจากนี้แล้ว ความตกลงมิได้ห้ามนโยบายการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแต่อย่างใด

การเตรียมความพร้อมของประเทศไทยในการรองรับความตกลงฯ ด้านการลงทุนควรดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษารายละเอียดขอบเขตของการลงทุนและผู้ลงทุนต่างชาติที่ได้รับสิทธิและขอบเขตของการลงทุนที่ได้รับสิทธิภายใต้ความตกลงฯ ให้รัดกุมชัดเจน เพื่อที่จะสามารถประเมินผลกระทบได้อย่างถูกต้อง
- 2) แก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้นักลงทุนไทยได้รับสิทธิในการคุ้มครองการลงทุนที่เท่าเทียมกับที่ผู้ประกอบการสหรัฐได้รับภายใต้ความตกลงฯ
- 3) ปรับปรุง พ.ร.บ. วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองให้มีกระบวนการและขั้นตอนที่ชัดเจนและโปร่งใสมากขึ้น โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการออกกฎ กติกาทางปกครองและการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียได้แสดงความคิดเห็นในกระบวนการปฏิบัติหน้าที่ทางปกครองของหน่วยงานของรัฐ
- 4) สนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จะได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรี เช่น ธุรกิจบริการรับจัดส่งสินค้าระหว่างประเทศ และบริการรับจ้างออกของ เป็นต้น

7. บริการวิชาชีพ

บริการวิชาชีพเป็นหัวข้อหนึ่งในสาขาบริการธุรกิจที่มีการเจรจาเปิดเสรีภายใต้กรอบการเจรจา ระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยวิชาชีพที่ประเทศภาคีให้ความสำคัญ คือ บัญชี สถาปัตยกรรม วิศวกรรม และกฎหมาย ซึ่งนักวิชาชีพเหล่านี้จำเป็นต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทั้งสิ้น

กฎหมายการทำงานของคนต่างด้าวของไทยห้ามคนต่างด้าวทำงานใน 39 อาชีพรวมถึงอาชีพด้านบัญชี วิศวกรรมสาขาโยธา สถาปัตยกรรม และกฎหมาย คนต่างชาติจึงไม่สามารถประกอบ

อาชีพเหล่านี้ได้ แม้กฎหมายวิชาชีพเฉพาะในแต่ละอาชีพยกเว้นอาชีพทนายความไม่ได้ห้ามคนต่างชาติเข้ามาให้บริการในประเทศไทยก็ตาม

สำหรับการลงทุนของผู้ประกอบการต่างด้าวในอาชีพด้านบัญชี สถาปัตยกรรม วิศวกรรมโยธา และกฎหมายนั้น ไทยอนุญาตให้ผู้ประกอบการต่างด้าวถือหุ้นในบริษัทไทยได้ไม่เกินร้อยละ 49 ยกเว้นนักลงทุนอเมริกันที่สามารถลงทุนในบริษัทได้ร้อยละ 100 ตามสนธิสัญญาทางไมตรีไทย-สหรัฐอเมริกา (Treaty of Amity) ค.ศ. 1966

แม้สนธิสัญญาไมตรีฯ จะเปิดให้นักลงทุนไทยและสหรัฐฯ สามารถเข้าไปจัดตั้งสำนักงานกฎหมาย หรือสำนักงานบัญชี ฯลฯ ในอีกประเทศหนึ่งได้ (mode 3) โดยไม่มีข้อจำกัด แต่ในการเคลื่อนย้ายบุคคล (mode 4) ยังมีข้อจำกัดตามที่กฎหมายของแต่ละประเทศกำหนด ทำให้สำนักงานวิชาชีพของสองประเทศยังต้องพึ่งพาศูนย์กลางการของประเทศนั้นๆ อยู่ โดยนักลงทุนอเมริกันยังคงสัดส่วนการถือหุ้นในบริษัทไทยไม่เกินร้อยละ 49

จากการศึกษาความตกลงการค้าเสรีทวิภาคีระหว่างสหรัฐฯ-สิงคโปร์ และสหรัฐฯ-ชิลี พบว่า ทั้งสองประเทศต้องให้ความร่วมมือเพื่อพัฒนามาตรฐานและหลักเกณฑ์การออกไปประกอบวิชาชีพ (licensing) และหนังสือรับรองการประกอบวิชาชีพ (certification) ให้เป็นที่ยอมรับร่วมกันทั้งสองฝ่าย โดยคำนึงถึงสถานการณ์การศึกษา การสอบวัดผล ประสบการณ์การทำงานวิชาชีพ และการพัฒนาความรู้ด้านวิชาชีพต่อเนื่อง เป็นต้น

จากข้อตกลง FTA นี้ สหรัฐฯ ได้ให้โควตาวีซ่าประเภท H-1B แก่ผู้เชี่ยวชาญพิเศษของสิงคโปร์และชิลีให้สามารถทำงานชั่วคราวในสหรัฐฯ ได้ 3 ปีและต่ออายุได้อีก 3 ปี จำนวน 5,400 คน และ 1,400 คนตามลำดับ ซึ่งโควตาที่ได้รับนี้เป็นส่วนหนึ่งในโควตาวีซ่า H-1B จำนวน 65,000 คนต่อปีที่สหรัฐฯ จะให้แก่ผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด ดังนั้นหากประเทศไทยทำข้อตกลง FTA กับสหรัฐฯ แล้ว ไทยน่าจะได้ประโยชน์จากการส่งนักวิชาชีพไปทำงานในสหรัฐฯ ได้ตามโควตาที่สหรัฐฯ จะให้เช่นเดียวกับที่ให้แก่ออสเตรเลียและชิลี

ในทางกลับกัน ผลกระทบที่อาจเกิดกับประเทศไทยในกรณีที่ไทยอนุญาตให้นักกฎหมายหรือนักบัญชีอเมริกันสามารถเข้ามาทำงานในประเทศไทยได้ คือ สำนักงานที่ปรึกษากฎหมายหรือสำนักงานบัญชีอเมริกัน อาจลดสัดส่วนผู้ถือหุ้นสัญชาติไทยลง เพราะไม่ต้องพึ่งพาคู่หุ้นส่วน (partner) คนไทยในการร่วมดำเนินธุรกิจแล้ว แต่ยังคงต้องพึ่งพานักวิชาชีพไทยในระดับปฏิบัติการอยู่ เพราะเป็นผู้มีความรู้ด้านกฎหมายและระเบียบของไทย อย่างไรก็ตาม สำนักงานกฎหมายอเมริกันที่มีคนอเมริกันถือหุ้นทั้งหมดอาจจะเน้นให้บริการเฉพาะด้านมากขึ้น เช่น บริการด้านกฎหมายการค้า ภาษี และการลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งไม่ได้แข่งขันกับสำนักงานกฎหมายของไทยรวมถึงสำนักงานวิชาชีพขนาดเล็กที่เน้นให้บริการกฎหมายภายในประเทศ

จากผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีทวิภาคีระหว่างไทยกับสหรัฐฯ รัฐบาลไทยควร 1) เร่งพัฒนากฎระเบียบในการกำกับดูแลวิชาชีพ และสร้างมาตรฐานบริการวิชาชีพที่ยอมรับโดยสากล เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับข้อผูกพันที่ทั้งสองประเทศต้องร่วมกันกำหนดมาตรฐานวิชาชีพในอนาคต

2) พัฒนาทักษะด้านภาษาต่างประเทศให้กับนักวิชาชีพของไทย 3) พัฒนาความรู้ทางด้านวิชาชีพต่อเนื่องเพิ่มเติม รวมถึงพัฒนากระบวนการต่อไปอนุญาตประกอบอาชีพ และ 4) จำกัดให้สำนักงานวิชาชีพอเมริกันเน้นให้บริการเฉพาะกลุ่มลูกค้า เช่น ให้บริการคนต่างชาติ หรือ เป็นที่ปรึกษากฎหมายระหว่างประเทศ เป็นต้น

8. นโยบายการแข่งขันทางการค้า

ความตกลงการค้าเสรีทวิภาคีด้านนโยบายการแข่งขันทางการค้าเป็นหัวข้อหนึ่งที่อยู่ในความตกลงส่วนใหญ่ของแต่ละประเทศ เนื่องจากการเปิดเสรีทางการค้าไม่ได้หมายถึงการแข่งขันที่เป็นธรรมเสมอไป จึงจำเป็นต้องมีมาตรการที่ทำให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม

สาระสำคัญของข้อตกลง FTA สหรัฐฯ-สิงคโปร์ คือ

- 1) สองประเทศจะมีมาตรการและองค์การในการป้องกันการผูกขาดที่ไม่เลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของสัญชาติของผู้ประกอบการ (Non-Discrimination)
- 2) บริษัทเอกชนที่ได้รับอำนาจผูกขาดหลังจากที่ได้ทำข้อตกลงการค้าเสรีนี้ จะต้องทำการซื้อหรือขายสินค้าหรือบริการในเชิงพาณิชย์ ไม่มีการเลือกปฏิบัติในการลงทุน ไม่ใช่อำนาจผูกขาดที่มีอยู่ไปผูกขาดในธุรกิจอื่นที่มีการแข่งขัน
- 3) รัฐวิสาหกิจจะต้องทำการซื้อหรือขายสินค้าหรือบริการในเชิงพาณิชย์ และไม่ทำการตกลงใดๆ อันเป็นการจำกัดการแข่งขันที่ไม่มีเหตุผลด้านประสิทธิภาพ
- 4) สองประเทศจะให้ความร่วมมือในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าให้เกิดประสิทธิภาพ โดยรวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลสาธารณะ และมีความโปร่งใสในการบังคับใช้กฎหมาย

จากสาระสำคัญดังกล่าว จะส่งผลกระทบในการดำเนินงานดังนี้ ประการแรก คือ ไทยต้องเร่งบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 เนื่องจากยังไม่มีข้อกำหนดเกณฑ์อำนาจเหนือตลาด (มาตรา 25) และเกณฑ์การรวมธุรกิจ (มาตรา 26) จึงยังไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้ ทั้งที่กฎหมายนี้มีผลบังคับใช้มาแล้วกว่า 6 ปี ซึ่งคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าจะต้องเป็นผู้กำหนดเกณฑ์ส่วนแบ่งตลาดและเกณฑ์การรวมธุรกิจดังกล่าว การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพจะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพราะทำให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมในตลาด

ประการที่สอง คือ ไทยต้องบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้ากับรัฐวิสาหกิจไทย เนื่องจากปัจจุบันกฎหมายนี้ไม่บังคับใช้กับรัฐวิสาหกิจ การกำหนดให้รัฐวิสาหกิจต้องอยู่ภายใต้กฎหมายนี้จะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่แข่งขันกับรัฐวิสาหกิจ เพราะรัฐวิสาหกิจไม่สามารถใช้อำนาจผูกขาดที่มีอยู่ไปกีดกันการแข่งขันในตลาดได้ รวมถึงรัฐวิสาหกิจจะต้องมีการจัดซื้อจัดจ้างในเชิงพาณิชย์และไม่มีการเลือกปฏิบัติด้วย

ประการที่สาม คือ การให้ความร่วมมือต่อมาตรการการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าอยู่ในรูปแบบสมัครใจ จึงไม่มีหลักประกันถึงการบังคับใช้กฎหมายและการให้ความร่วมมือกันเมื่อเกิดกรณีร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันทางการค้า

กล่าวโดยสรุป รัฐบาลไทยควรดำเนินการหรือมีจุดยืนเพื่อเตรียมพร้อมรับมือข้อผูกพันจากความตกลงการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตดังนี้ คือ 1) กำหนดเกณฑ์ส่วนแบ่งตลาดของผู้มีอำนาจเหนือตลาด และส่วนแบ่งตลาดจากการรวมกิจการ 2) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของไทยให้สามารถบังคับใช้กับรัฐวิสาหกิจได้ 3) ไม่ควรยอมรับหลักการในการจัดซื้อจัดจ้างที่ต้องอยู่บนพื้นฐานในเชิงพาณิชย์เท่านั้น 4) ควรกำหนดให้การร่วมมือระหว่างสองประเทศมีผลผูกพันเพื่อให้ไทยสามารถขอความร่วมมือจากสหรัฐฯ ได้ 5) ควรมีการศึกษาปัญหาการผูกขาดหรือจำกัดการแข่งขันที่ SMEs ไทยประสบเจอในแต่ละสาขา เพื่อหาทางป้องกันหรือช่วยเหลือ SMEs เหล่านั้น

9. บทสรุป

จากการศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นภายใต้ความตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคีระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาทั้ง 8 หัวข้อ พบผลกระทบทั้งที่เป็นประโยชน์ และข้อควรระวังสำหรับประเทศไทยดังต่อไปนี้

ประโยชน์ที่ไทยจะได้รับ คือ

- สินค้าของผู้ประกอบการไทยหลายรายการจะได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่ในปัจจุบันมีอัตราภาษีนำเข้าสหรัฐฯ อยู่ในระดับสูง
- อุปสรรคทางการค้าที่เกิดจากมาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีต่าง ๆ เช่น การใช้มาตรการทางเทคนิค มาตรการสุขอนามัย และมาตรการปกป้อง อาจลดลง หากมีการเจรจาให้ความตกลงกันได้อย่างชัดเจน
- การขายเบนทางการค้าอาจจะลดลง หากมีการใช้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดที่เหมาะสม
- การยอมรับประเด็นการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาบางประเด็นที่เหมาะสมกับระดับการพัฒนาประเทศ อาจจะช่วยจูงใจให้มีการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น
- การเปิดให้นักลงทุนจากสหรัฐอเมริกาสามารถแข่งขันในภาคบริการของไทย จะทำให้เกิดการแข่งขันในตลาดเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ผู้บริโภครวมทั้งผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในฐานะเป็นผู้บริโภคกลุ่มหนึ่งได้รับการบริการที่ดีขึ้นพร้อมกับราคาค่าบริการที่ลดต่ำลงเช่นในธุรกิจโทรคมนาคม และธุรกิจการเงิน เป็นต้น
- คนไทยที่เป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษจะมีโอกาสทำงานในสหรัฐฯ ได้มากขึ้นหากไทยสามารถเจรจาขอโควตาวีซ่าประเภท H-1B ได้เช่นเดียวกับที่สิงคโปร์และชิลีได้รับ
- การเคลื่อนย้ายนักวิชาชีพไปทำงานระหว่างสองประเทศมีความสะดวกขึ้น เนื่องจากทั้งสองประเทศจะมีการพัฒนามาตรฐานและหลักเกณฑ์การออกใบประกอบวิชาชีพ (licensing) และหนังสือรับรองการประกอบวิชาชีพ (certification) ให้เป็นที่ยอมรับร่วมกัน
- กฎกติกาในการกำกับดูแลธุรกิจจะมีความชัดเจนและโปร่งใสมากขึ้นตามเงื่อนไขด้านความโปร่งใส (Transparency) ที่กำหนดไว้ในข้อตกลงเกี่ยวกับนโยบายการแข่งขันทางการค้าของสหรัฐฯ-สิงคโปร์ โดยอาจต้องดำเนินการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าอย่างจริงจังมากขึ้น เพราะจะทำให้ผู้ประกอบการที่มีอำนาจเหนือกว่าไม่สามารถ

จำกัดการแข่งขันผู้ประกอบการรายอื่นรวมถึงผู้ประกอบการที่เป็น SMEs ได้ อีกทั้งการบังคับใช้กฎหมายแข่งขันทางการค้ากับรัฐวิสาหกิจ จะทำให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมระหว่างผู้ประกอบการเอกชนกับรัฐวิสาหกิจอีกด้วย

ข้อควรระวังของไทย คือ

- สินค้าของผู้ประกอบการไทยหลายรายการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่ในปัจจุบันได้รับการปกป้องจากกำแพงภาษีและยังไม่มีปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในการผลิตและการจัดการ อาจจะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง อันเนื่องมาจากการแข่งขันทางการค้าที่รุนแรงขึ้นเมื่อมีการลดกำแพงภาษีลงตามความตกลงการค้า ดังนั้นไทยควรจะเจรจายืดระยะเวลาในการลดภาษีสินค้าบางรายการที่มีความอ่อนไหวสูงออกไป เพื่อให้ผู้ประกอบการไทยสามารถปรับตัวได้โดยมี สสว. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือ
- การให้สิทธิขาดแก่ประเทศผู้นำเข้าเท่านั้นในการระงับข้อพิพาทโดยการใช้มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและตอบโต้การอุดหนุนตามความตกลงสหรัฐฯ-สิงคโปร์ ไม่สามารถทำให้อุปสรรคทางการค้าระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ลดลงได้ ดังนั้นไทยควรจะเจรจาให้มีการใช้กลไกระงับข้อพิพาทในรูปแบบทวิภาคี (bi-national panels)
- สินค้าของผู้ประกอบการไทยบางรายการ เช่น สินค้าในหมวดสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ที่แม้จะผ่านกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดตามความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย อาจจะไม่ผ่านกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดตามหลักเกณฑ์ที่สหรัฐฯ ใช้กับประเทศอื่น รวมทั้งวิธีการรับรองแหล่งกำเนิดโดยภาคเอกชนตามที่ทางสหรัฐฯ ใช้ในความตกลงการค้าเสรีสหรัฐฯ-สิงคโปร์ อาจจะไม่เพิ่มภาระความเสี่ยงให้แก่ผู้ประกอบการไทย ดังนั้นไทยควรจะเจรจาให้มีการใช้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าในความตกลงการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯ ตามกรอบความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย และเจรจาให้ใช้วิธีการรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าโดยหน่วยงานของรัฐแทน
- การให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาหลายประเด็นอาจส่งผลเสียต่อประเทศไทยมากกว่าผลดี ไม่ว่าจะเป็นข้อตกลงในการคุ้มครองพันธุ์พืช อนุสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร การขยายอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร การขยายขอบเขตการคุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์ และบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการเข้าสู่ตลาดยาและสารเคมีที่ใช้ในการเกษตรของผู้ประกอบการรายใหม่ ดังนั้นไทยควรจะเจรจาไม่ยอมรับที่จะปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของสหรัฐฯ ในหลายๆ ประเด็น หรือหากจำเป็นต้องยอมรับ ควรจะเจรจาให้ยืดระยะเวลาในการปฏิบัติตามออกไปอีกอย่างน้อย 10 ปี
- การที่ไทยให้สิทธิพิเศษแก่สหรัฐฯ มากกว่าชาติอื่น อาจทำให้เกิดการผูกขาด และไม่มีผู้ประกอบการรายอื่นทั้งที่เป็นผู้ประกอบการไทยและชาติอื่นสามารถแข่งขันในตลาดได้ ดังนั้นไทยจึงจำเป็นต้องเร่งบังคับใช้กฎหมายแข่งขันทางการค้าอย่างจริงจังเพื่อป้องกันการผูกขาดโดยผู้ประกอบการขนาดใหญ่จากต่างประเทศ

- รัฐวิสาหกิจไทยที่แปรสภาพจะไม่ได้รับสิทธิพิเศษที่มากไปกว่าคู่แข่งเอกชนในตลาด ซึ่งอาจเป็นปัญหาในกรณีที่รัฐวิสาหกิจนั้นเป็นผู้ให้บริการเชิงสังคม ดังนั้นไทยควรเสนอให้ยกเลิกสิทธิพิเศษรัฐวิสาหกิจที่แปรรูปเป็นบริษัทเอกชน และปรับรื้อระบบการอุดหนุนบริการเชิงสังคมให้มีความโปร่งใสชัดเจนมากขึ้น เพื่อจะได้ไม่ต้องพึ่งพาการให้สิทธิพิเศษเพื่อชดเชยภารกิจในการให้บริการเชิงสังคม
- ธนาคารแห่งประเทศไทยจะมีอำนาจในการควบคุมการไหลเข้าออกของเงินต่างประเทศ ลดลงตามข้อตกลงการเปิดเสรีทางการเงิน การบริการ และการลงทุน ซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถป้องกันภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการไหลเข้าออกของเงินทุนระยะสั้นจากการเก็งกำไรได้ ดังนั้นไทยควรเจรจาให้สามารถออกมาตรการในการจำกัดการส่งเงินออกนอกประเทศในกรณีประสบปัญหาขาดดุลการชำระเงินได้
- การกำหนด "ขอบเขตการลงทุนที่ได้รับการคุ้มครอง" ควรพิจารณาถึงขีดความสามารถของไทยในการกำกับดูแลการลงทุนจากต่างประเทศด้วย หากไทยยอมรับเงื่อนไขให้สหรัฐฯ สามารถเข้ามาลงทุนระยะสั้น เช่น การลงทุนในหลักทรัพย์ ฯลฯ ตามความตกลงทางการค้าสหรัฐ-สิงคโปร์ได้ อาจก่อให้เกิดการเก็งกำไรในการลงทุนในระยะสั้น และทำให้เกิดความผันผวนจากการไหลเวียนของเงินลงทุนระยะสั้น ซึ่งยากแก่การกำกับดูแล ดังนั้นไทยควรกำหนด "ขอบเขตการลงทุน" ที่ไม่รวมเงินลงทุนระยะสั้นประเภทเงินกู้ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีโอกาสส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของเศรษฐกิจสูง หากไทยจำเป็นต้องเปิดเสรีการลงทุนระยะสั้นซึ่งรวมถึงเงินกู้ระยะสั้น ก็ควรมีมาตรการปกป้อง (Safeguard Measure) เพื่อรองรับปัญหาจากการลงทุนระยะสั้นที่อาจเกิดขึ้นด้วย เช่น การให้ธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถใช้มาตรการควบคุมการไหลเข้าออกของเงินกู้ระยะสั้นได้ในกรณีที่เศรษฐกิจมีปัญหาคูกคาม (Threat) ด้านเสถียรภาพ